

**Ftalátok analízise környezeti vízmintákból és
eltávolításuk lehetőségei szennyvizekből-
- irodalmi összefoglaló előadás**

Készítette: Péter Hajnal

Környezettan BSc, 3. évfolyam

Témavezető: Zsigrainé Dr. Vasanits Anikó

adjunktus

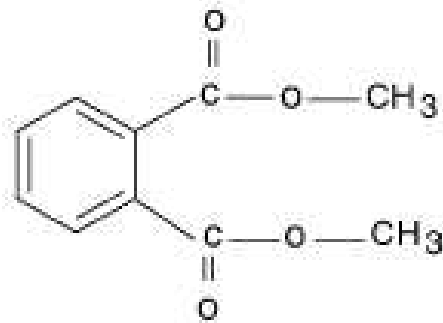
ELTE Analitikai Kémiai Tanszék

Szerves mikroszennyezők előfordulása környezeti vízmintákban

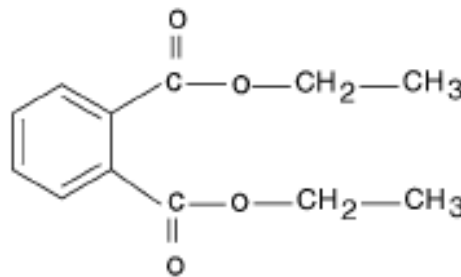
- A XX. században a szintetikus szerves anyagok előállítása nagymértékben megnőtt.
- Szerves mikroszennyezők {hormonháztartást befolyásoló vegyületek, (Endocrine Disrupting Chemicals, EDC)}.
- Élettani hatásuk:
  - Karcinogének;
  - Mutagének;
  - Teratogének.
- EDC vegyületek csoportosítása:
  - iparban és fogyasztásban használt anyagok (ftalátok, egyes élelmiszeripari adalékok);
  - ipari és fogyasztási melléktermékek (dioxinok);
  - növényvédő szerek (lindán);
  - hormonkészítmények (fogamzásgátló tabletták);
  - természetes hormonok (fitoösztrogének)

Ftalátok

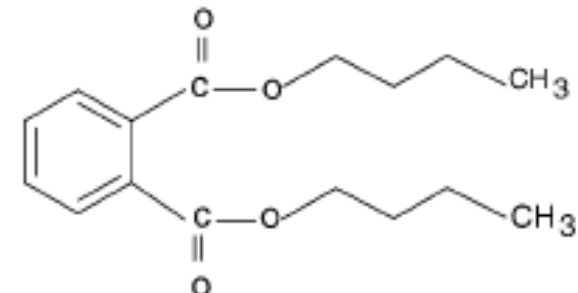
Az 1,2 benzol-dikarboxilsav dialkil- vagy alkilarilészter vegyületeit közös néven ftalátoknak nevezzük

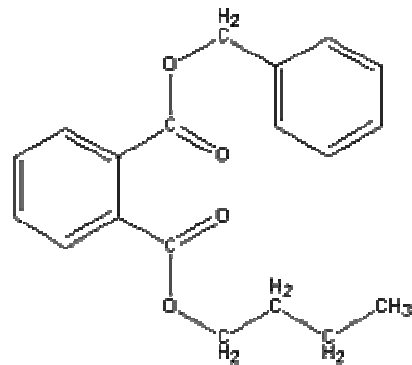
Dimetil ftalát (DMP)

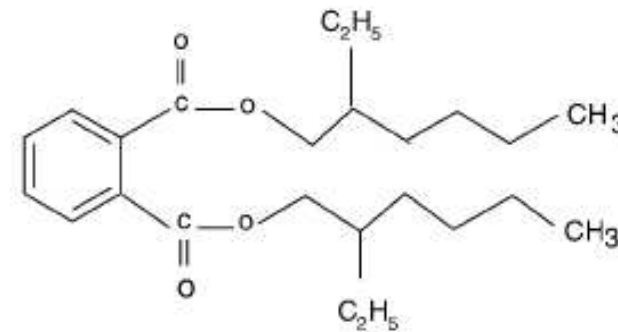
Dietil ftalát (DEP)

Dibutil ftalát (DBP)

Butil-benzil ftalát (BBzP)

Di-2-etilhexil ftalát (DEHP)

Ftalátok előfordulása

Ftalátok előfordulása

- Vizekben

- **EU VKI (Európai Unió Vízkeretirányelv): DEHP a legkritikusabb 33 szennyező között (prioritási lista), max. megengedett koncentráció: 1,3 µg/L**
- **2001-ben a Duna-védelmi Nemzetközi Bizottság (International Commission for the Protection of the Danube River, ICPDR) szervezésében a Duna Vízminőségi Expedíció (Joint Danube Survey-JDS)**
  - **Cél: ökológiai állapot és vízminőség felmérése**
- **2007-ben a JDS2 jelentése szerint (www.icpdr.org/jds) javult a Duna vízminősége a JDS1 eredményeihez viszonyítva**
  - **A DEHP megtalálható volt az összes Dunai vízmintában**
  - **A minták 43,8%-ában a mért értékek magasabbak voltak a megengedett határértéknél**
  - **Dunaföldváron: 4,42 µg/L!!!!**

Ftalátok előfordulása

- Élelmiszerekben

- Kanadai kutatók szerint tej és tejtermékekben előfordulnak a ftalátok.

- Kétféle minta:

1. Fejőkészülékből PVC cső gyűjti össze a tejet.

2. Gyűjtőcső nélkül, a készülékből közvetlenül vett minta.

- A PVC csővel összegyűjtött tej DEHP koncentrációja 10-szer magasabb volt, mint a gyűjtőcső nélküliben. (PVC cső 28%-a DEHP).

- Taiwani kutatók halak zsírjában (*Liza subviridis*) 253.9 mg/kg DEHP-t mértek, szárazanyag tartalomra vonatkoztatva.

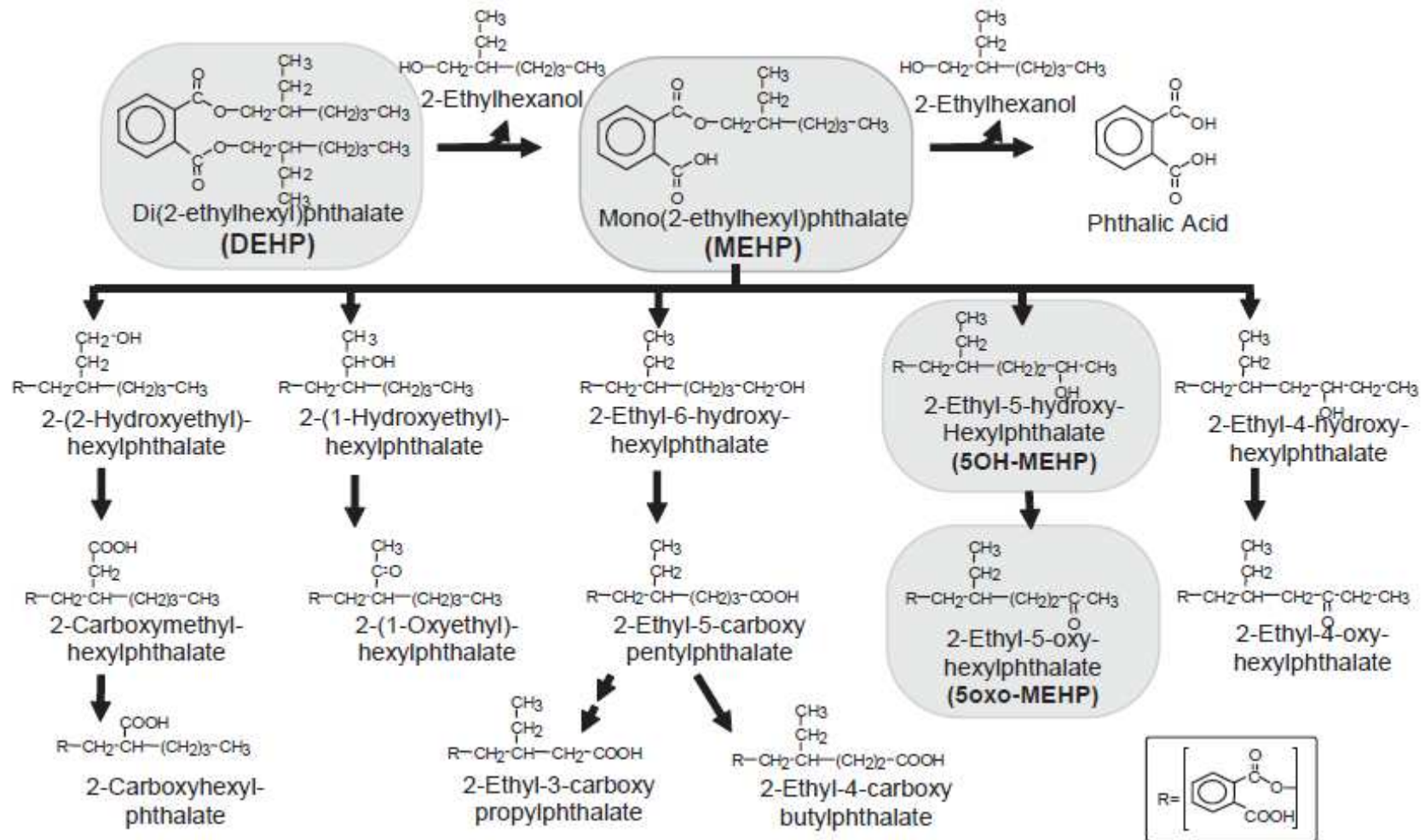

Ftalátok metabolitjai és élettani hatásuk

- **A hormonháztartást befolyásoló anyagok megzavarják a különböző életfolyamatok szabályozásában szerepet játszó természetes hormonok termelését, működését, vagy kiürülését.**
- **Dán és finn kutatók szerint egyes ftalátok metabolitjai az anyatejben is kimutathatóak, ennek következtében a csecsemőbe is bejutnak. 1997 és 2001 között 130 anya tejében vizsgálták a következő ftalátok metabolitjait: DEHP, DBP, BBzP, DMP.**
  - **3 hónapos fiúgyermekek vérének vizsgálva alacsonyabb nemi hormonszintet állapítottak meg, mely összefüggésbe hozható a ftalátok hatásával.**

A DEHP metabolitjai

Analitikai módszerek a ftalátok mérésére

- **Mintaelőkészítés:**
  - SPE
  - SPME
  - LLE
- **Módszer:**
  - GC/MS
  - HPLC/MS
- **DEHP**
- **Észak-Pesti Szennyvíztisztító*:**
  - Befolyó: 1,06-6,22 µg/L
  - Kifolyó: LOQ-2,42 µg/L
- **Duna folyó: 300-877 ng/L**
- **Szajna mellékfolyóján, szennyvíztisztító**:**
  - Befolyó: 9-44 µg/L
  - Kifolyó: LOQ-5,02 µg/L
- **Marne folyó: 307-708 ng/L**

* Á. Sebők, A. Vasanits-Zsigrai, A. Helenkár, Gy. Záray, I. Molnár Perl:

Multiresidue analysis of pollutants as their trimethylsilyl derivatives, by gaschromato-graphy mass spectrometry

Journal of Chromatography A, 1216 (2009) 2288–2301

**Dargnat, C., Teil, M.-J., Chevreuil, M., Blanchard, M.

Phthalate removal throughout wastewater treatment plant Case study of Marne Aval station (France)

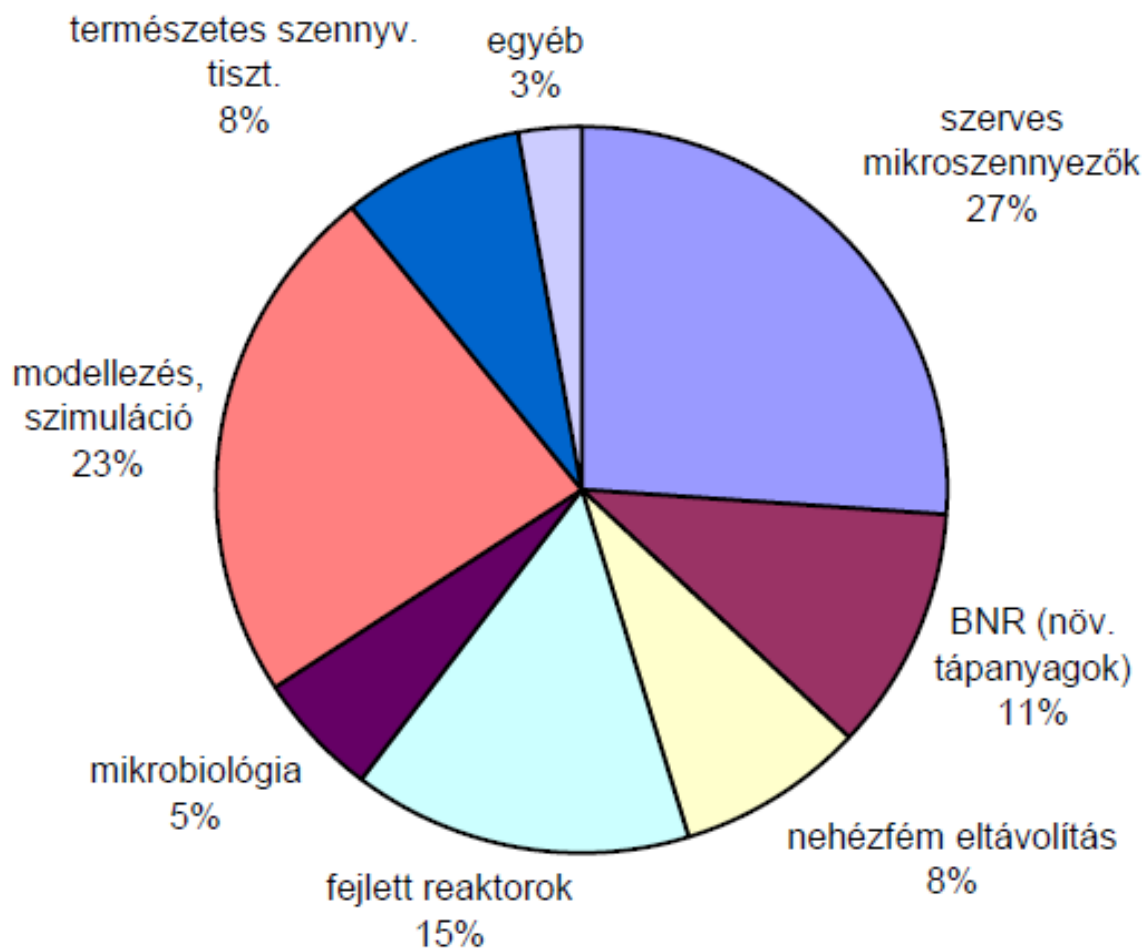
TheScience of the Total Environment, 407 (2009) 1235-1244

Ftalátok eltávolítása szennyvizekből

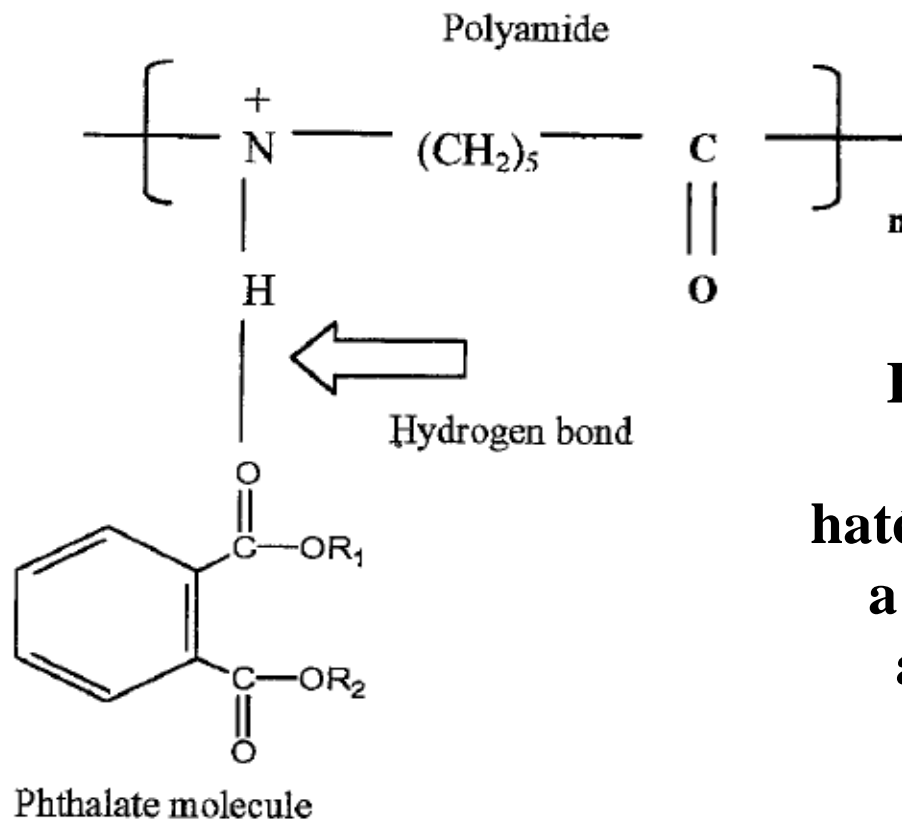
A Water Research folyóirat 2003-2004-ben megjelent cikkek 27%-a foglalkozik a szerves mikroszennyezők eltávolításával.

Adatok forrása:

www.szennyvigtudas.bme.hu

Ftalátok eltávolítása szennyvizekből - szűréssel

**Bodzek és munkatársai
97,6%-os
hatékonysággal távolították el
a ftalátokat. A membrán
anyaga poliamid, mely
adszorbeálja a ftalát
molekulákat.**

Ftalátok eltávolítása szennyvizekből - mikroorganizmusokkal

Kínai kutatók a szennyvíziszapból izolálták a *Bacillus* törzset.

DBP → mono-butil ftalát → ftálsav → trikarboxilsav

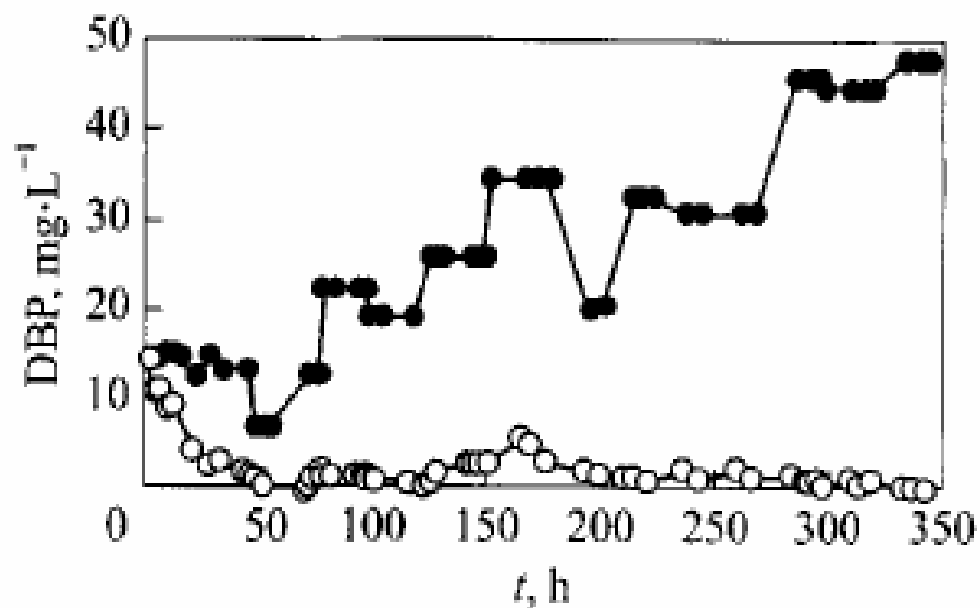
A baktérium hat óra alatt 50 mg/L-ről
1 mg/L-re csökkentette a DBP
koncentrációt (bioreaktor).

Szén-dioxid

víz

DBP
degradációja

Telt körök:
befolyó
szennyvíz
Üres körök:
kifolyó
szennyvíz

Összefoglalás

- **Az EDC anyagok termelése, felhasználása és kibocsátása néhány tucat t/évtől a több ezer t/évig terjed (évente 300 000 t DEHP-t használnak fel Európában). A jövőbeni kutatásoknak az EDC vegyületek minél szélesebb körű vizsgálatára és hatásmechanizmusuk feltárására lenne szükség.**
- **A megfelelő technológia kiválasztásával (ez főként anyagi kérdés) és a szennyezőanyagok kibocsátásának csökkentésével, meg lehetne óvni a természetet és magát az embert is ezektől a vegyületektől.**